

**Міністерство освіти і науки України
Національна академія педагогічних наук України
Асоціація університетів України
Одеська обласна державна адміністрація
Одеська міська рада
Одеський обласний інститут удосконалення вчителів
Освітньо-культурний центр «Інститут Конфуція»**

**ПІВДЕННОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ
ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ К. Д. УШИНСЬКОГО**

МАТЕРІАЛИ

ІІІ МІЖНАРОДНОГО КОНГРЕСУ

**«ГЛОБАЛЬНІ ВИКЛИКИ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ
В УНІВЕРСИТЕТСЬКОМУ ПРОСТОРІ»**

18-21 травня 2017 року

Місце проведення:

**Південноукраїнський національний педагогічний університет
імені К. Д. Ушинського
(м. Одеса, вул. Старопортофранківська, 26)**

**Одеса
2017**

В индивидуальной работе с отстающими детьми, наблюдая и беседуя о выполнении учебного задания, психолог должен обнаружить ошибки и промахи в учебной деятельности. Иными словами перестроить нежелательные приемы работы, то есть усовершенствовать вместе с ребенком старый способ, соблюдая корректность и не лишая школьника права на индивидуализацию работы.

Установлено, что часто слабоуспевающие ученики в процессе усвоения учебных навыков упрощают и вульгаризируют их. Также есть учащиеся, которые вообще не имеют устойчивых способов работы и используют случайные, не соответствующие характеру заданий приемы. Если психолог не обратит на это внимание то, они могут закрепиться и привести к устойчивому отставанию в учебе.

Е.Д. Божович советует предложить детям в течение 2–3 недель проследить (по оценкам) результаты своего учебного процесса на основе старой привычной системы, а затем новой, рекомендованной психологом. Если ученик не принимает этих советов, можно порекомендовать учителю давать ему индивидуальные задания, которые неизбежно требуют новых способов работы. Такие задания, как правило, не будут вызывать протест, поскольку они воспринимаются ребенком вне связи с предложением изменить свои привычки.

Напомним, что взаимодействие психолога с ребенком должно строиться на расположении к общению, поиске общего интереса, изучении позитивных и негативных демонстрируемых качеств и формировании оптимальных отношений.

Психокоррекция проходит в индивидуальном или групповом режиме. Основной задачей психолога на этом этапе является использование программ специальной психологической помощи для одного ребенка или группы. Также должна быть определена ориентировочная продолжительность как отдельного занятия, так и цикла занятий в целом. Все эти показатели должны быть не только отражены, но и обоснованы в программе коррекционной работы (В.В. Базелюк).

Следует отметить, что при коррекции познавательной и эмоциональной сфер используют методы когнитивной тренировки вербального интеллекта и методы терапии средствами искусства. Коррекция общения проводится с помощью игровой терапии, методов позитивного общения, ролевого научения, коммуникативных игр и психологических упражнений, а также методов расшатывания традиционных позитивных ролей и статусного перемещения ребенка. Нарушения учебной деятельности корректируются методом снижения значимости учителя на уроке, потребностей и тревожности при формировании адекватной самооценки школьных достижений. При нарушении самосознания используется психологический массаж, подтверждение уникальности ребенка, развитие позитивного восприятия окружающих. Завершением этого этапа работы является динамическое или итоговое обследование, а именно оценка состояния ребенка.

Необходимо учитывать, что психолог окажется бессильным в достижении главной цели, если будет работать в одиночку, если не обретет себе поддержку в лице администрации и творческих педагогов, только тесный контакт обеспечит профессиональный успех.

Литература

1. Диагностика и коррекция социальной дезадаптации подростков: Пособие для психологов, педагогов, психосоциальных и социальных работников [Под. ред. С.А. Беличевой]. – М.: Консорциум «Социальное здоровье России» 1999. – 198 с.
2. Коновалова Н.Л. Предупреждение нарушений в развитии личности при психологическом сопровождении школьников. – СПб.: Санкт-Петербургского университет, 2000. – 229 с.

ЕМПАТІЙНІ ПЕРЕЖИВАННЯ ЮНАЦТВА, ЩО ВИХОВУЄТЬСЯ В ПОВНИХ ТА НЕПОВНИХ СІМ'ЯХ

Журавльова Л. П., Литвинчук А. І., Можаровська Т. В.

Житомирський державний університет імені Івана Франка, Україна

При однакових умовах фізіологічного розвитку, емоційне ставлення до оточуючих дитини з неповної сім'ї, порівняно з іншими дітьми, має власні специфіку та особливості, перед усім, визначені самими умовами середовища, в якому вона зростає. Функціональна дієздатність неповної сім'ї має низку особливостей. В наслідок відсутності одного з батьків іншому необхідно забезпечити матеріальний добробут сім'ї, компенсувати дефіцит виховного впливу. Провідним чинником психологічного клімату таких сімей є емоційні переживання її членів. В переважній більшості випадків виховна атмосфера неповної сім'ї негативно відображається на становленні особистості дитини.

В повній сім'ї емоційний клімат здебільшого забезпечує жінка (мати), батько виконує функції нормативного контролю, забезпечує регуляцію поведінки. Натомість в неповній сім'ї всі батьківські функції перекладаються на матір, що може призвести до часткової деформації емоційної лабільності, а відтак емпатійної сензитивності дитини.

Емоції відіграють значну роль у процесі становлення особистості, здійснюють вплив на формування світогляду, сприяють її самоствердженню. Певні емоційні процеси супроводжують діяльність усіх психічних функцій особистості і проявляються в різних за мірою інтенсивності настроях та афективних станах. В емоційних реакціях розкриваються не лише типові для людини форми поведінки, але й випадкові, не характерні для її психічного профілю.

Так, порівняльні дослідження емоційних проявів дітей з повних та неповних сімей [2], свідчать про те, що школярі з повних сімей більш урівноважені та спокійні, вільні у своїй поведінці, показники їх самопочуття, активності на настроя вищі, порівняно зі школярами з неповних сімей. Ставлення дорослих до дітей з повних та неповних сімей в цілому однакове, проте в повних сім'ях контроль за ними є вищим. У дітей з неповної сім'ї є більш вираженою емоційна залежність від матері. Загалом, емоційний фон діяльності та спілкування у дітей з неповних сімей низький, порівняно з дітьми з повних сімей [3].

Зважаючи на подане вище, завданням нашого дослідження є здійснення порівняльного аналізу емпатійних переживань юнацтва, що виховується в повних та неповних сім'ях. В дослідженні взяли участь 60 студентів першого курсу соціально-психологічного факультету Житомирського державного університету імені Івана Франка денної та заочної форми навчання. Вибірка формувалася з урахуваннями рівномірності гендерного розподілу та належності до відповідного типу сім'ї (повної – наявність обох батьків, або неповної – наявність одного з батьків). Для дослідження рівня розвитку емпатії було використано «Тест на визначення емпатії підлітків та юнаків» Л.П. Журавльової [1].

Дослідження емпатійних переживань юнацтва, що виховується в повних та неповних сім'ях виявило, що рівень розвитку емпатії респондентів в обох експериментальних групах є, відповідно, низький та дуже низький.

Результати дослідження показали, що існують достовірні відмінності у проявах різних форм емпатії юнаків та юнок з повних та неповних сімей. Так, співпереживання проявляють 47% юнаків з повних сімей та 52% – з неповних ($p \leq 0, 05$); реальне сприяння на шкоду собі – 14% юнаків з повних сімей та 9,4% – з неповних сімей ($p \leq 0, 05$). Юнакам та юнкам, що виховуються у повних сім'ях характерна здатність до контрольованих емоційних реакцій, усвідомлення власного емоційного стану та підбір адекватної реакції на емоційний стан іншого. У досліджуваних з неповних сімей реальне сприяння на шкоду собі характеризується швидким прийняттям рішень, проте воно не завжди зважене і часто детерміноване зовнішніми стимулами. Так, вони більше схильні до швидкого прийняття рішень, критично не перевіряють отриману інформацію, а тому, саме здатні до необдуманих рішень під впливом моменту на протипагу досліджуваним, які виховуються у повних сім'ях.

На другому місці за значущістю вираженості знаходиться реальне сприяння не на шкоду собі (17,4% у юнаків з повних сімей та 17,2% – з неповних сімей). Такі показники характеризуються адекватною зваженістю особистості власних можливостей та подальших наслідків вчинків, швидким і рішучим прийняттям рішення та здатністю чітко виокремити ступінь ризику для власної особи.

У проявах решти форм емпатії не виявлено достовірних відмінностей. Так, співчуття проявляють 12,6 % опитих з повних сімей та 12,4% – з неповних сімей. Ці юнаки та юнки здатні висловити свої переживання вербально і, як правило, обмежуються таким актом міжособистісної взаємодії.

Внутрішнє сприяння проявляють лише по 7,0 % досліджуваних з обох груп, антиемпатію та індіферентність – по 1,0 %.

Отже, існують відмінності у проявах різних форм емпатії юнацтва з повних та неповних сімей: співпереживання демонструють досліджувані з обох груп, але у тих, які виховуються в повних сім'ях воно виражено значно менше, хоча вони схильні вдаватися до реального сприяння на шкоду собі. В решті форм емпатії не виявлено відмінностей. Отримані результати свідчать про можливість подальшого вивчення особливостей та детермінант емпатійності юнацтва з повних та неповних сімей.

Література

1. Журавльова Л.П. Діагностика емпатії та її форм у підлітковому та юнацькому віці / Л.П. Журавльова // Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова. Серія. – Т. 12. – С. 154-161.
2. Сайфугалиева А.И. Вопросы эмоционального состояния детей в неполных семьях [Електронний ресурс] / Сайфугалиева А.И., Казарян М.Ю. // Режим доступу: <http://www.childpsy.ru/lib/articles/id/10299.php>
3. Комкова Е.И. Когнитивно-личностное развитие ребенка в процессе его социализации [Електронний ресурс] / Е.И. Комкова // Режим доступу: http://psyjournals.ru/bozhovich/issue/30157_full.shtml.